

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

19 martie 2009*

În cauza C-510/06 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție, introdus la 11 decembrie 2006,

Archer Daniels Midland Co., cu sediul în Decatur, Illinois (Statele Unite), reprezentată de doamna M. Garcia, solicitator, cu domiciliul ales în Luxemburg,

recurentă,

cealaltă parte în proces fiind:

Comisia Comunităților Europene, reprezentată de domni A. Bouquet și X. Lewis, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâtă în primă instanță,

* Limba de procedură: engleza.

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul P. Jann, președinte de cameră, domnii A. Tizzano, A. Borg Barthet, E. Levits (raportor) și J.-J. Kasel, judecători,

avocat general: doamna V. Trstenjak,
grefier: domnul R. Grass,

având în vedere procedura scrisă,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 15 mai 2008,

pronunță prezenta

Hotărâre

- ¹ Prin recursul formulat, Archer Daniels Midland Co. (denumită în continuare „ADM”) solicită anularea Hotărârii Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene din 27 septembrie 2006, Archer Daniels Midland/Comisia (T-329/01, Rec., p. II-3255, denumită în continuare „hotărârea atacată”), prin care s-a respins acțiunea având ca obiect anularea în parte a Deciziei C(2001) 2931 final a Comisiei din 2 octombrie 2001 privind o procedură în temeiul articolului 81 din Tratatul CE și al articolului 53 din Acordul privind SEE (Cazul COMP/E-1/36.756 – Gluconat de sodiu) (denumită în continuare „decizia în litigiu”) în măsura în care aceasta o privește.

Cadrul juridic

- ² Articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, primul regulament de punere în aplicare a articolelor [81] și [82] din tratat (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3), prevede:

„Comisia poate, în temeiul unei decizii, să aplice întreprinderilor și asocierilor de întreprinderi amenzi de cel puțin o mie de unități de cont și de cel mult un milion de unități de cont, această din urmă sumă putând ajunge până la 10 % din cifra de afaceri realizată în cursul exercițiului financiar precedent de fiecare dintre întreprinderile care au participat la încălcare, atunci când, cu intenție sau din neglijență:

- (a) acestea încalcă prevederile articolului [81] alineatul (1) [CE] sau ale articolului [82],
[...]

[...]

Pentru a stabili cuantumul amenzii, trebuie luată în considerare, pe lângă gravitatea încălcării, durata acesteia.” [traducere neoficială]

- ³ Comunicarea Comisiei intitulată „Linii directoare privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al

articolului 65 alineatul (5) din Tratatul CECO” (JO 1998, C 9, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 69, denumită în continuare „liniile directoare”) prevede printre altele:

„Principiile prezentate în [...] linii[le] directoare ar trebui să asigure transparența și imparțialitatea deciziilor Comisiei, atât pentru întreprinderi, cât și pentru Curtea de Justiție, menținând totodată marja discreționară acordată Comisiei, în temeiul legislației relevante, în stabilirea amenzilor în limita a 10 % din cifra de afaceri totală a întreprinderilor. Cu toate acestea, această marjă trebuie să urmeze o politică coerentă și nediscriminatorie, în concordanță cu obiectivele urmărite în sancționarea încălcărilor regulilor de concurență.

Noua metodă de determinare a cuantumului unei amenzi va respecta următoarea formulă care pornește de la un cuantum de bază care va fi majorat pentru a ține seama de circumstanțele agravante sau diminuat pentru a ține seama de circumstanțele atenuante.”

4 Potrivit punctului 1 A al patrulea și al șaselea paragraf din liniile directoare:

„De asemenea, este necesar să se țină seama de capacitatea economică efectivă a autorilor încălcării de a cauza prejudicii semnificative altor operatori, în special consumatorilor, și să se fixeze amenda la un nivel care să îi asigure un efect suficient de descurajator.

[...]

În cazul în care o încălcare implică mai multe întreprinderi (de exemplu, carteluri), ar putea fi necesar ca în anumite cazuri să se aplice ponderări la cuantumurile determinate în cadrul fiecăreia dintre cele trei categorii pentru a se ține seama de ponderea specifică și, prin urmare, de impactul real al comportamentului infracțional al fiecărei întreprinderi asupra concurenței, în special atunci când există o diferență considerabilă între dimensiunile întreprinderilor care comit o încălcare de același tip.”

- 5 Punctul 3 din liniile directoare, intitulat „Circumstanțele atenuante”, este redactat după cum urmează:

„Cuantumul de bază va fi redus în cazul în care există circumstanțe atenuante, precum:

[...]

- încetarea încălcării de îndată ce intervine Comisia (în special atunci când desfășoară verificări);

— [...]”

Decizia în litigiu

Înțelegerea

- 6 Comisia a adresat decizia în litigiu către șase întreprinderi producătoare de gluconat de sodiu, și anume Akzo Nobel NV (denumită în continuare „Akzo”), ADM, Coöperatieve Verkoop- en Productievereniging van Aardappelmeel en Derivaten Avebe BA (denumită în continuare „Avebe”), Fujisawa Pharmaceutical Co. Ltd (denumită în continuare „Fujisawa”), Jungbunzlauer AG (denumită în continuare „JBL”) și Roquette Frères SA (denumită în continuare „Roquette”).

- 7 Gluconatul de sodiu face parte dintre agenții chelatori, produse care inactivează ionii de metal în procese industriale. Aceste procese cuprind, printre altele, curățarea industrială, tratarea suprafețelor și tratarea apei. Agenții chelatori sunt utilizați astfel în industria alimentară, în industria cosmetică, în industria farmaceutică, în industria hârtiei, în industria betonului și în alte industrii.

- 8 În lunile octombrie și decembrie 1997, precum și în luna februarie 1998, Comisia a fost informată că, în urma deschiderii unei investigații de către Ministerul american al Justiției, Akzo, Avebe, Glucona vof (denumită în continuare „Glucona”), întreprindere controlată până în 1995 de Akzo Chemie BV, filială deținută 100 % de Akzo și de Avebe, Fujisawa și Roquette recunoscuseră că au participat la o înțelegere care a constat în fixarea prețurilor gluconatului de sodiu și în repartizarea volumelor de vânzări ale acestui produs în Statele Unite și pe alte piețe. Aceste întreprinderi, precum și ADM au fost sancționate cu amendă ca urmare a acordurilor încheiate cu Ministerul Justiției.

- 9 Comisia a adresat la 18 februarie 1998, în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 17, solicitări de informații principalilor producători, importatori, exportatori și cumpărători de gluconat de sodiu în Europa. ADM nu a fost destinatară a acestei solicitări.

- 10 Dând curs acestor cereri, Fujisawa a arătat că dorea să coopereze cu Comisia în temeiul Comunicării Comisiei privind neaplicarea sau reducerea cuantumului amenzilor în cauzele având ca obiect înțelegeri (JO 1996, C 207, p. 4, denumită în continuare „Comunicarea privind cooperarea”).
- 11 La 10 noiembrie 1998, Comisia a adresat o solicitare de informații ADM, care o anunțase cu privire la intenția sa de a coopera.
- 12 Ținând seama de informațiile care i-au fost prezentate, precum și de alte elemente de probă, Comisia a constatat că întreprinderile acuzate participaseră la o înțelegere constând în alocarea de cote de vânzări, în fixarea prețurilor de vânzare minimale pe piața gluconatului de sodiu și în punerea în aplicare a unor mecanisme de supraveghere ale căror metode erau stabilite în cursul unor reuniuni multilaterale și bilaterale regulate între participanții la înțelegere. Prin urmare, la 17 mai 2000, Comisia a adresat o comunicare privind obiecțiunile către ADM și celorlalte întreprinderi în cauză pentru încălcarea articolului 81 alineatul (1) CE și a articolului 53 alineatul (1) din Acordul privind Spațiul Economic European din 2 mai 1992 (JO 1994, L 1, p. 3). Niciuna dintre aceste întreprinderi nu a solicitat să aibă loc o ședință, nici nu a contestat materialitatea faptelor prezentate în comunicarea privind obiecțiunile.

Durata înțelegerii

- 13 Comisia a considerat că înțelegerea a durat din luna februarie 1987 până în luna iunie 1995, având în vedere toți participanții. În această privință, aceasta a considerat reuniunea din 3-5 iunie 1995 care a avut loc la Anaheim (Statele Unite) (denumită în continuare „reuniunea din 3-5 iunie 1995”) drept ultimă tentativă de a continua înțelegerea incriminată. Astfel, Comisia nu a ținut seama de faptul că ADM ar fi încetat să participe la înțelegere începând cu 4 octombrie 1994, cu ocazia unei reuniuni între participanții la înțelegere care a avut loc la Londra (Regatul Unit) (denumită în continuare „reuniunea din 4 octombrie 1994”).

Amenzile

- 14 În scopul stabilirii cuantumului amenzilor, Comisia a aplicat metodologia prevăzută de liniile directe, precum și Comunicarea privind cooperarea.
- 15 În primul rând, aceasta a stabilit cuantumul de bază al amenzii în funcție de gravitatea și de durata încălcării.
- 16 În ceea ce privește gravitatea încălcării, în primul rând, în considerentul 371 al deciziei în litigiu, Comisia a calificat încălcarea drept foarte gravă, având în vedere natura acesteia, impactul său real asupra pieței gluconatului de sodiu în Spațiul Economic European și întinderea pieței geografice relevante.
- 17 În continuare, Comisia a apreciat, în considerentele 378-385 ale deciziei în litigiu, că trebuie să se țină seama de capacitatea economică reală de a prejudicia concurența și să stabilească amenda la un nivel care să îi asigure un efect suficient de descurajator. În consecință, bazându-se pe cifrele de afaceri mondiale realizate de întreprinderile în cauză prin vânzarea de gluconat de sodiu în cursul anului 1995, ultimul an din perioada cât a durat încălcarea, comunicate de întreprinderile în cauză ca urmare a solicitărilor de informații adresate de Comisie și pe baza cărora Comisia a calculat cotele de piață ale fiecăreia dintre aceste întreprinderi, Comisia le-a clasificat în două categorii. În prima categorie, aceasta a clasificat întreprinderile care, potrivit datelor de care dispunea, dețineau cote din piața mondială a gluconatului de sodiu mai mari de 20 %, și anume Fujisawa (35,54 %), JBL (24,75 %) și Roquette (20,96 %). Pentru aceste întreprinderi, Comisia a stabilit cuantumul de pornire al amenzii la 10 milioane de euro. În a doua categorie, aceasta a clasificat întreprinderile care, potrivit datelor de care dispunea, dețineau cote din piața mondială a gluconatului de sodiu mai mici de 10 %, și anume Glucona (aproximativ 9,5 %) și ADM (9,35 %). Pentru aceste întreprinderi, Comisia a stabilit cuantumul de pornire al amenzii la 5 milioane de euro, și anume, pentru Akzo și Avebe, care dețineau împreună Glucona, la 2,5 milioane de euro fiecare.

- 18 În plus, pentru a asigura un efect suficient de descurajator al amenzii, pe de o parte, și pentru a ține seama de faptul că marile întreprinderi dispun de cunoștințe și de infrastructuri juridico-economice care le permit să aprecieze mai bine caracterul ilicit al propriului comportament și consecințele acestuia din punctul de vedere al dreptului concurenței, pe de altă parte, Comisia a recurs, în considerentul 388 al deciziei în litigiu, la o ajustare a acestor cuantumuri de pornire. În consecință, ținând seama de mărimea și de resursele globale ale întreprinderilor în cauză, Comisia a aplicat un coeficient multiplicator de 2,5 cuanturilor de pornire stabilite pentru ADM și pentru Akzo și, prin urmare, a majorat cuantumul de pornire astfel încât acesta a fost stabilit la 12,5 milioane de euro pentru ADM și la 6,25 milioane de euro pentru Akzo.
- 19 Comisia a arătat în considerentele 389-392 ale deciziei în litigiu că, pentru a ține seama de durata încălcării săvârșite de fiecare întreprindere, se impune majorarea cuantumului de pornire cu 10 % pe an, și anume o majorare de 80 % pentru Akzo, Avebe, Fujisawa și Roquette, de 70 % pentru JBL și de 35 % pentru ADM.
- 20 Astfel, în considerentul 396 al deciziei în litigiu, Comisia a stabilit cuantumul de bază al amenzilor la 11,25 milioane de euro în privința Akzo, la 16,88 milioane de euro în privința ADM, la 4,5 milioane de euro în privința Avebe, la 18 milioane de euro în privința Fujisawa și Roquette și la 17 milioane de euro în privința JBL.
- 21 În al doilea rând, astfel cum rezultă din considerentul 403 al deciziei în litigiu, cuantumul de bază al amenzii aplicate JBL a fost majorat cu 50 %, în temeiul circumstanțelor agravante, pentru motivul că această întreprindere a avut rol de conducător în cadrul înțelegerii.
- 22 În al treilea rând, în considerentele 404-410 ale deciziei în litigiu, Comisia a examinat și a respins argumentele anumitor întreprinderi, printre care ADM, potrivit cărora aceste întreprinderi trebuie să beneficieze de circumstanțe atenuante.

- 23 În al patrulea rând, în temeiul titlului B din Comunicarea privind cooperarea, Comisia a acordat Fujisawa o „reducere foarte importantă”, și anume 80 %, din cuantumul amenzii care i-ar fi fost aplicată în lipsa cooperării, astfel cum reiese din considerentul 418 al deciziei în litigiu. În plus, Comisia a apreciat, în considerentul 423 al acestei decizii, că ADM nu îndeplinea condițiile prevăzute la titlul C din această comunicare pentru a beneficia de o „reducere importantă” a cuantumului amenzii sale. În sfârșit, în temeiul titlului D din comunicarea menționată, în considerentele 426 și 427 ale deciziei în litigiu, Comisia a acordat o „reducere semnificativă”, și anume 40 %, din cuantumul amenzii aplicate ADM și Roquette, precum și o reducere de 20 % din cea aplicată Akzo, Avebe și JBL.

Dispozitivul deciziei în litigiu

- 24 Potrivit articolului 1 alineatul (1) din decizia în litigiu, cele șase întreprinderi destinate ale acesteia „au încălcat articolul 81 alineatul (1) CE [...] prin participarea la un acord și/ sau la o practică concertată continue în sectorul gluconatului de sodiu”.
- 25 Articolul 1 alineatul (2) din această decizie prevede că încălcarea a durat din luna februarie 1987 până în luna iunie 1995 în cazul Akzo, al Avebe, al Fujisawa și al Roquette, din luna mai 1988 până în luna iunie 1995 în cazul JBL și din luna iunie 1991 până în luna iunie 1995 în cazul ADM.

26 Articolul 3 din dispozitivul deciziei în litigiu este redactat după cum urmează:

„Pentru încălcarea prevăzută la articolul 1 se aplică următoarele amenzi:

a) [Akzo]	9 milioane de euro
b) [ADM]	10,13 milioane de euro
c) [Avebe]	3,6 milioane de euro
d) [Fujisawa]	3,6 milioane de euro
e) [JBL]	20,4 milioane de euro
f) [Roquette]	10,8 milioane de euro”.

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

27 La 21 decembrie 2001, ADM a introdus o acțiune la Tribunal împotriva deciziei în litigiu.

28 Prin acțiunea formulată, ADM a solicitat anularea articolului 1 din decizia în litigiu în măsura în care o privește, sau, cel puțin, în măsura în care se consideră că ADM a participat la o încălcare după 4 octombrie 1994, a articolului 3 din decizia menționată în măsura în care o privește și, în subsidiar, anularea sau reducerea substanțială a cuantumului amenzii care i-a fost aplicată.

- 29 În susținerea acțiunii, ADM a invocat patru motive cuprinzând diferite argumente.
- 30 În primul rând, ADM a invocat o aplicare eronată a liniilor directoare în cauză. Mai exact, în opinia sa, Comisia nu a invocat niciun argument de politică comunitară privind concurența care să justifice o creștere semnificativă a cuantumului amenzii prin aplicarea liniilor directoare.
- 31 Tribunalul a respins acest motiv considerând, pe de o parte, la punctul 44 din hotărârea atacată, că Comisia nu poate fi privată de puterea sa de a ridica nivelul amenzilor pentru a asigura punerea în aplicare a politicii comunitare privind concurența și, pe de altă parte, la punctele 47 și 48 din această hotărâre, că creșterea nivelului amenzilor de către Comisie nu era vădit disproporționată în raport cu obiectivul de a asigura această punere în aplicare și că ADM trebuia în mod rezonabil să prevadă faptul că, în orice moment, Comisia poate revizui nivelul general al amenzilor în contextul punerii în aplicare a unei alte politici privind concurența.
- 32 În al doilea rând, ADM a contestat aprecierea gravității încălcării și a invocat, mai exact, neluarea în considerare în mod suficient de către Comisie a valorii limitate a cifrei de afaceri pe care ADM a realizat-o prin vânzarea gluconatului de sodiu.
- 33 După ce a amintit, la punctele 76 și 77 din hotărârea atacată, că cifra de afaceri reprezintă un element de apreciere printre altele care permite stabilirea amenzii, Tribunalul a constatat la punctul 86 din această hotărâre că, pentru aplicarea unui tratament diferențiat întreprinderilor în cauză, Comisia a ținut într-adevăr seama de cifrele de afaceri ale părților la înțelegere, obținute din vânzarea de gluconat de sodiu.

- 34 În al treilea rând, ADM a arătat, în cadrul aceluiași motiv privind aprecierea gravității încălcării, că s-ar fi încălcat de către Comisie principiul egalității de tratament, în măsura în care aceasta ar fi aplicat o amendă în quantum mult mai mic în cauza în care s-a emis Decizia 2003/437/CE a Comisiei din 11 decembrie 2001 privind o procedură în temeiul articolului 81 din Tratatul CE și al articolului 53 din Acordul privind SEE (Cazul COMP/E-1/37.027 – Fosfați de zinc) (JO 2003, L 153, p. 1, denumită în continuare „Decizia fosfați de zinc”), în împrejurări comparabile cu cea a încălcării în speță.
- 35 În această privință, Tribunalul a amintit, la punctele 107-111 din hotărârea atacată, că practica decizională a Comisiei nu servea drept cadru juridic pentru amenzile în materia concurenței și că, prin urmare, acest argument al recurente era inoperant. În plus, acesta a adăugat la punctul 113 din respectiva hotărâre că împrejurările cauzei în care s-a emis decizia în litigiu și cele din cauza în care s-a emis Decizia fosfați de zinc erau, *prima facie*, diferite, apreciind că, în orice caz, și în temeiul competenței sale de fond, trebuia menținut cuantumul de bază stabilit de Comisie pentru încălcarea săvârșită de ADM.
- 36 În al patrulea rând și tot în cadrul motivului privind aprecierea gravității încălcării, ADM a arătat că, prin excluderea de pe piața relevantă a substituiților gluconatului de sodiu, Comisia a săvârșit o eroare de drept.
- 37 Constatând, la punctul 237 din hotărârea atacată, că ADM nu a demonstrat că impactul înțelegerii privind gluconatul de sodiu pe piața mai extinsă a agenților chelatori ar fi fost inexistent sau cel puțin neglijabil, Tribunalul a respins acest argument.
- 38 În al cincilea rând, în cadrul motivului întemeiat pe erori de apreciere privind durata încălcării, ADM a contestat analiza efectuată de Comisie cu privire la comportamentul său în cadrul reuniunii din 4 octombrie 1994.

- 39 La punctul 247 din hotărârea atacată, Tribunalul a constatat că ADM nu s-a distanțat în mod public de înțelegere cu ocazia reuniunii menționate și a confirmat aprecierea Comisiei potrivit căreia comportamentul ADM putea fi calificat drept strategic. La punctele 248-250 din această hotărâre, Tribunalul a indicat că depozițiile altor participanți la înțelegere confirmă acest raționament.
- 40 În al șaselea rând, în ceea ce privește același motiv întemeiat pe erori de apreciere referitoare la durata încălcării, ADM a reproșat Comisiei că a considerat reuniunea din 3-5 iunie 1995 o dovadă a faptului că înțelegerea continua la această dată.
- 41 Tribunalul a respins acest argument prin intermediul unei argumentații întemeiate pe cinci elemente și în special subliniind, la punctul 263 din hotărârea atacată, că o notă a Roquette consemnată cu ocazia reuniunii menționate confirmă teza Comisiei.
- 42 În al șaptelea rând, în cadrul motivului întemeiat pe erori de apreciere săvârșite de Comisie în aplicarea circumstanțelor atenuante, ADM a arătat că, în mod greșit, Comisia nu i-a acordat o reducere a amenzii, în măsura în care aceasta își încetase comportamentul ilicit de îndată ce au intervenit autoritățile americane de concurență.
- 43 După ce, la punctele 277-280 din hotărârea atacată, a efectuat o interpretare a punctului 3 din liniile directe, Tribunalul a concluzionat, la punctul 283 din hotărârea menționată, că respectivul comportament al ADM nu poate atrage beneficiul unor circumstanțe atenuante și, prin urmare, a respins acest motiv, precum și acțiunea în totalitate.

I — Concluziile părților în fața Curții

44 ADM solicită Curții:

- anularea hotărârii atacate în măsura în care Tribunalul a respins acțiunea formulată împotriva deciziei în litigiu;

- anularea articolului 3 din decizia în litigiu în măsura în care o privește;

- în subsidiar, modificarea articolului 3 menționat, în vederea reducerii sau a anulării amenzii care i-a fost aplicată;

- în subsidiar, trimiterea cauzei spre rejudecare Tribunalului pentru a statua în conformitate cu hotărârea Curții în ceea ce privește aspectele de drept și

- în orice caz, obligarea Comisiei să suporte propriile cheltuieli de judecată, precum și cheltuielile de judecată efectuate de ADM în privința procedurii în fața Tribunalului și a celei în fața Curții.

45 Comisia solicită Curții:

- respingerea recursului și

- obligarea ADM la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

46 În susținerea recursului formulat, ADM invocă, în esență, patru motive întemeiate pe:

- o eroare de drept în aplicarea principiilor referitoare la calculul cuantumului amenzii în măsura în care Tribunalul a aplicat un principiu eronat pentru stabilirea acestui cuantum;

- o eroare de drept în aprecierea impactului înțelegerii asupra pieței relevante;

- o eroare de drept în stabilirea datei încetării înțelegerii și, respectiv,

- în subsidiar, o eroare de drept în ceea ce privește luarea în considerare a circumstanțelor atenuante.

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe o eroare de drept în aplicarea principiilor privind calculul cuantumului amenzii

Argumentele părților

- ⁴⁷ Primul motiv invocat de ADM se împarte în patru aspecte.

- Cu privire la primul aspect al primului motiv, întemeiat pe o lipsă de motivare

- ⁴⁸ Potrivit ADM, Tribunalul a omis să justifice de ce cuantumul amenzii aplicate, care, potrivit practicii anterioare a Comisiei, ar fi fost mult mai mic decât în temeiul aplicării retroactive a liniilor directoare, a făcut obiectul unei majorări de o asemenea importanță. Recunoscând totodată că, în stabilirea cuantumului amenzilor pe care le aplică, Comisia dispune de putere discreționară, ADM subliniază totuși că aceasta își depășește puterea, din moment ce nu demonstrează, prin argumente de politică comunitară privind concurența, necesitatea creșterii nivelului amenzii. Or, nici Comisia, nici Tribunalul nu ar fi invocat asemenea justificări, în pofida faptului că o asemenea demonstrație s-ar impune potrivit unei jurisprudențe constante (Hotărârea din 7 iunie 1983, *Musique Diffusion française și alții/Comisia*, 100/80-103/80, Rec., p. 1825, punctele 108 și 109, precum și Hotărârea din 28 iunie 2005, *Dansk Rørintustri și alții/Comisia*, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctul 227), precum și având în vedere cerința, menționată la primul paragraf al liniilor directoare, potrivit căreia amenzile se înscriu într-o politică coerentă și nediscriminatorie.

49 Comisia constată că Tribunalul a răspuns în hotărârea atacată argumentelor ADM privind aplicarea, în speță, a liniilor directe pentru stabilirea cuantumului amenzii și, prin urmare, a justificat majorarea rezultată. Comisia subliniază că orice altă motivare suplimentară este redundantă, în măsura în care liniile directe au deja drept scop să facă transparente modalitățile de stabilire a amenzilor.

— Cu privire la al doilea aspect al primului motiv, întemeiat pe nerespectarea criteriilor stabilite prin Hotărârea *Musique Diffusion française și alții/Comisia*, citată anterior

50 Potrivit ADM, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a constatat, în special la punctul 47 din hotărârea atacată, îndeplinirea de către Comisie a criteriilor stabilite prin Hotărârea *Musique Diffusion française și alții/Comisia*, citată anterior, aceasta justificându-și astfel puterea discreționară pentru a majora amenda. Astfel, nici Comisia, nici Tribunalul nu ar fi prezentat considerații care să justifice o creștere a cuantumului amenzii dincolo de valoarea care ar rezulta din aplicarea Comunicării Comisiei intitulată „Orientări privind calcularea amenzilor aplicate în temeiul articolului 23 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003” (JO 2006, C 210, p. 2, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 264).

51 În principal, Comisia consideră că al doilea aspect al primului motiv este inadmisibil, deoarece se limitează la o contestare generală și vagă a cuantumului amenzii confirmate de Tribunal și, prin urmare, la o cerere de reexaminare. Ar fi vorba, cel puțin, despre o repetare a primului aspect al primului motiv. În subsidiar, Comisia amintește că dintr-o jurisprudență iterativă, confirmată în ultimul rând prin Hotărârea din 18 mai 2006, *Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia* (C-397/03 P, Rec., p. I-4429, punctele 20 și 21) rezultă că aceasta dispune de posibilitatea de a adapta, în orice moment, nivelul amenzilor la necesitățile politicii comunitare privind concurența.

— Cu privire la al treilea aspect al primului motiv, întemeiat pe încălcarea principiilor juridice care se aplică calculului amenzilor

52 ADM arată că, prin hotărârea atacată, Tribunalul a autorizat Comisia să nu ia în considerare cifra de afaceri aferentă produsului relevant drept bază de calcul pentru stabilirea cuantumului amenzii. Astfel, la punctele 84-87 din această hotărâre, respectiva cifră de afaceri nu ar fi utilizată decât pentru aplicarea ponderărilor diferențiale pentru calculul amenzii. Or, comunicarea Comisiei menționată la punctul 50 din prezenta hotărâre ar sublinia, spre deosebire de ceea ce a stabilit Tribunalul, că cifra de afaceri constituie punctul de pornire pentru stabilirea cuantumului amenzii. În acest temei, cuantumul amenzii ar fi mult mai mic decât cel ce rezultă din metoda de calcul eronată, adoptată de Comisie și confirmată de Tribunal.

53 Comisia, întemeindu-se pe Hotărârea din 21 septembrie 2006, Technische Unie/Comisia (C-113/04 P, Rec., p. I-8831, punctul 196), subliniază că Tribunalul este singurul competent să controleze modalitatea în care Comisia a apreciat în fiecare caz particular gravitatea comportamentelor ilicite. În această privință, Comisia consideră că Tribunalul a ținut seama de toți factorii relevanți în speță și a răspuns tuturor argumentelor ADM. În plus, din decizia în litigiu, precum și din hotărârea atacată ar reieși că cifra de afaceri obținută din vânzările de gluconat de sodiu a servit drept bază pentru stabilirea cuantumului amenzii.

— Cu privire la al patrulea aspect al primului motiv, întemeiat pe o încălcare a principiului egalității de tratament

54 În opinia ADM, înțelegerea la care a participat ar fi trebuit să fie tratată la fel ca cea în discuție în cauza în care s-a emis Decizia fosfați de zinc. Astfel, spre deosebire de ceea ce a stabilit Tribunalul, între această cauză și cea în care s-a emis decizia în litigiu nu ar

exista diferențe obiective pertinente care să justifice amenzi în cuantum diferit. Pe de o parte, hotărârile citate de Tribunal în acest context nu ar fi pertinente întrucât au fost pronunțate anterior publicării liniilor directoare. Pe de altă parte, elementele pe care se bazează Tribunalul pentru a confirma, în temeiul competenței sale de fond, cuantumul amenzii aplicate ar fi aceleași cu cele în discuție în cauza în care s-a emis Decizia fosfați de zinc.

55 Comisia susține, în primul rând, că Tribunalul a invocat elemente obiective de diferențiere între prezenta cauză și cea în care s-a emis Decizia fosfați de zinc. În al doilea rând, ADM nu ar fi contestat jurisprudența potrivit căreia practica decizională anterioară a Comisiei nu servește drept cadru juridic pentru amenzile în materie de concurență. În al treilea rând, din hotărârea atacată ar rezulta că ADM nu a dovedit că a existat discriminare în stabilirea cuantumului amenzii. În consecință, nu ar reveni Curții obligația de a substitui aprecierea Tribunalului cu propria apreciere, astfel cum ar reieși din Hotărârea din 25 ianuarie 2007, Dalmine/Comisia (C-407/04 P, Rec., p. I-829, punctul 152).

Aprecierea Curții

56 Prin intermediul primelor două aspecte ale primului motiv, care trebuie analizate împreună, ADM reproșează Tribunalului că nu a răspuns la argumentul său potrivit căruia, nici în decizia în litigiu, nici în memoriile pe care Comisia le-a prezentat în cadrul procedurii în primă instanță, aceasta nu a furnizat o motivare sau nu a prezentat dovezi care să demonstreze că punerea în aplicare a politicii comunitare privind concurența impunea să i se aplice o amendă, în temeiul aplicării retroactive a liniilor directoare, într-un cuantum mult mai mare decât cele care reies din examinarea practicii anterioare a Comisiei. Prin aceasta, Tribunalul ar fi săvârșit o eroare de drept, omițând să solicite o asemenea justificare, totuși necesară potrivit Hotărârii Musique Diffusion française și alții/Comisia, citată anterior.

- 57 Trebuie să se sublinieze cu titlu preliminar că, la punctele 43-49 din hotărârea atacată, Tribunalul a oferit un răspuns cu privire la motivul întemeiat pe încălcarea principiului securității juridice și al neretroactivității prin faptul că respectivul quantum al amenzii aplicate ADM în temeiul liniilor directoare este mai mare decât cel al amenzilor aplicate în trecut de către Comisie.
- 58 Tribunalul a respins acest motiv subliniind, la punctul 48 din hotărârea atacată, că ADM trebuia să poată prevedea în mod rezonabil o creștere a nivelului amenzilor, prezumând că această creștere a fost demonstrată, la data la care au fost săvârșite încălcările în cauză.
- 59 Astfel, din jurisprudența amintită de Tribunal la punctul 46 din hotărârea atacată rezultă că întreprinderile implicate într-o procedură administrativă care poate avea ca efect aplicarea unei amenzi trebuie să ia în considerare posibilitatea ca, în orice moment, Comisia să decidă majorarea nivelului quantumului amenzilor în raport cu cel aplicat în trecut. Acest lucru este valabil nu numai atunci când Comisia recurge la o majorare a nivelului quantumului amenzilor, aplicând amenzi în cadrul unor decizii individuale, ci și atunci când această majorare se efectuează prin aplicarea, în diverse cauze, a unor norme de conduită cu o aplicabilitate generală, precum liniile directoare (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, punctele 229 și 230).
- 60 În speță, Comisia a aplicat liniile directoare pentru a stabili quantumul amenzii aplicate ADM. Pe de o parte, liniile directoare prevăd o normă de conduită de la care Comisia nu se poate îndepărta, în caz contrar putând fi sancționată pentru o încălcare a principiilor generale de drept, precum egalitatea de tratament și protecția încrederii legitime. Pe de altă parte, acestea garantează securitatea juridică a întreprinderilor în cauză, stabilind metodologia pe care Comisia și-a impus-o în vederea stabilirii quantumului amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 mai 2008, Evonik Degussa/Comisia și Consiliul, C-266/06 P, punctul 53).

- 61 După cum s-a amintit la punctul 43 din hotărârea atacată, principala inovație a liniilor directoare constă în a lua drept punct de pornire în calcul un quantum de bază, stabilit pornind de la intervale prevăzute în această privință de liniile directoare menționate, aceste intervale reflectând diferitele grade de gravitate a încălcărilor, dar care, ca atare, nu au legătură cu cifra de afaceri relevantă. Această metodă se bazează astfel, în esență, pe o tarifare a amenzilor, chiar dacă relativă și suplă (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, punctul 225).
- 62 În cadrul aprecierii gravității încălcării, Comisiei îi revine obligația să ia în considerare diferite elemente care permit stabilirea quantumului amenzii, în special considerații în legătură cu necesitatea de a majora nivelul acestora.
- 63 Acest fapt reiese din articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, care nu consideră criteriile pentru calculul quantumului amenzii decât gravitatea și durata încălcării, precum și, în esență, din Hotărârea Musique Diffusion française și alții/Comisia, citată anterior și invocată de recurentă, în care Curtea a indicat la punctul 106 că, în cadrul aprecierii gravității încălcării în vederea stabilirii quantumului amenzii, Comisia trebuie să ia în considerare nu numai împrejurările specifice cauzei, ci și contextul în care se situează încălcarea, și să asigure caracterul disuasiv al acțiunii sale.
- 64 În speță, la punctul 47 din hotărârea atacată, prin care Tribunalul a răspuns argumentului recurenteii privind caracterul disproporționat al pretensei creșteri a nivelului amenzilor de către Comisie în raport cu obiectivul de a asigura punerea în aplicare a politicii privind concurența, acesta a respins respectivul argument, sub rezerva însă a aprecierii sale cu privire la gravitatea încălcării astfel cum rezultă aceasta din cuprinsul punctului 99 și următoarele din hotărâre.

65 Astfel, în special la punctul 103 din hotărârea atacată, Tribunalul, analizând gravitatea încălcării luate în considerare de către Comisie, a amintit motivele pentru care Comisia a stabilit un asemenea quantum al amenzii aplicate recurenței, făcând trimitere, în această privință, la considerentele 6, 8 și 9 ale deciziei în litigiu.

66 În acest fel, Tribunalul a aplicat soluția aleasă de Curte în Hotărârea *Musique Diffusion française și alții/Comisia*, citată anterior, și reiterată, în ceea ce privește într-un mod mai specific aplicarea liniilor directoare, în Hotărârea *Dansk Rørindustri și alții/Comisia*, citată anterior. Astfel, în cauza în care s-a pronunțat această hotărâre, Curtea, fără să impună Comisiei să prezinte motive specifice, dincolo de ce impun liniile directoare, a considerat, la punctul 232 din hotărâre, că aplicarea liniilor directoare unor încălcări săvârșite anterior adoptării acestora nu reprezintă nicio încălcare a principiului neretroactivității și nici a principiului securității juridice.

67 Rezultă că Tribunalul nu poate fi criticat nici pentru o lipsă de motivare, nici chiar pentru o aplicare incorectă a jurisprudenței Curții.

68 În consecință, primele două aspecte ale primului motiv nu pot fi admise.

69 Prin intermediul celui de al treilea aspect al primului motiv, ADM reproșează, în esență, Tribunalului faptul că nu a stabilit obligația Comisiei de a lua în considerare cifra de afaceri provenind din vânzările de gluconat de sodiu drept bază adecvată pentru calculul quantumului amenzii.

70 În primul rând, întrucât, la punctul 78 din hotărârea atacată, Tribunalul a subliniat că cifra de afaceri provenind din vânzările produsului relevant „poate” constitui o bază adecvată pentru evaluarea atingerilor aduse concurenței pe piața produsului relevant în cadrul Comunității Europene, recurența nu poate reproșa acestuia faptul că se contrazice atunci când nu ia în considerare în mod efectiv acest criteriu drept bază adecvată.

- 71 În al doilea rând, cu titlu preliminar, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței Curții, în stabilirea cuantumului amenzilor, trebuie să se țină seama de durata încălcărilor și de toate elementele de natură să intre în aprecierea gravității acestor încălcări (a se vedea Hotărârile citate anterior Musique Diffusion française și alții/Comisia, punctul 129, precum și Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 240).
- 72 În această privință, gravitatea încălcărilor dreptului comunitar al concurenței trebuie stabilită în funcție de numeroase elemente, precum împrejurările specifice cauzei, contextul acesteia și caracterul descurajator al amenzilor, aceasta fără să se fi stabilit o listă obligatorie sau exhaustivă a criteriilor care trebuie luate în considerare în mod obligatoriu (Hotărârea Dalmine/Comisia, citată anterior, punctul 129 și jurisprudența citată).
- 73 Printre elementele de natură să intre în aprecierea gravității încălcărilor figurează comportamentul fiecărei întreprinderi, rolul avut de fiecare dintre acestea la stabilirea înțelegerii, profitul pe care l-au putut obține din aceasta, dimensiunea lor și valoarea mărfurilor în cauză, precum și riscul pe care îl reprezintă încălcări de acest tip pentru obiectivele Comunității (a se vedea în acest sens Hotărârea citată anterior Musique Diffusion française și alții/Comisia, punctul 129, precum și Hotărârea Dalmine/Comisia, punctul 130).
- 74 În acest context, este permis, în vederea stabilirii amenzii, să se țină seama atât de cifra de afaceri globală a întreprinderii, care reprezintă o informație, chiar aproximativă și imperfectă, asupra dimensiunii și a puterii sale economice, cât și de partea din această cifră de afaceri ce provine din vânzarea mărfurilor care fac obiectul încălcării și care este, așadar, de natură să dea o informație asupra amploarei acesteia. Niciuneia dintre aceste cifre nu trebuie să i se atribuie o importanță disproporționată față de alte elemente de apreciere și, prin urmare, stabilirea unei amenzi adecvate nu poate fi rezultatul unui simplu calcul bazat pe cifra de afaceri realizată prin vânzarea produsului în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, citată anterior, punctul 100).

- 75 În plus, dreptul comunitar nu cuprinde niciun principiu de aplicare generală potrivit căruia sancțiunea trebuie să fie proporțională cu cifra de afaceri realizată de întreprindere prin vânzarea produsului care face obiectul încălcării (a se vedea în acest sens Hotărârea Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, citată anterior, punctul 101).
- 76 Rezultă că, în opoziție cu cele susținute de ADM, Tribunalul a arătat pe bună dreptate, la punctul 78 din hotărârea atacată, că cifra de afaceri care provine din vânzările de gluconat de sodiu nu reprezintă singurul criteriu potrivit căruia Comisia trebuia să aprecieze gravitatea încălcării. În orice caz, aceasta nu reprezintă în mod necesar punctul de pornire în calculul amenzilor.
- 77 Aceeași concluzie rezultă deopotrivă din liniile directoare, astfel cum s-a amintit la punctul 61 din prezenta hotărâre. Prin urmare, dacă s-ar aplica teza susținută de recurentă, s-ar ajunge în mod inevitabil la o încălcare a normelor prevăzute de liniile directoare menționate, a căror aplicabilitate în privința încălcării săvârșite de recurentă a fost recunoscută în mod întemeiat de către Tribunal.
- 78 În consecință, recurenta nu poate reproșa Tribunalului că ar fi încălcat principiile juridice care guvernează calculul amenzilor prin faptul că nu a considerat cifra de afaceri realizată prin vânzarea produsului relevant punct de pornire în stabilirea cuantumului amenzii care i-a fost aplicată.
- 79 În al treilea rând, făcând trimitere în special la considerentele 378-382 ale deciziei în litigiu, Tribunalul a amintit, în special la punctele 86 și 87 din hotărârea atacată, modul în care Comisia a ținut seama de cifra de afaceri realizată prin vânzarea gluconatului de sodiu pentru a stabili cuantumul amenzii. Tribunalul a considerat, în acest context, că aceasta nu și-a depășit marja largă de apreciere și a estimat, la punctul 114 din hotărârea

menționată, drept adecvat „cuantumul de bază stabilit de Comisie pentru încălcarea săvârșită de ADM în cauză [...] având în vedere ansamblul elementelor prezentate de Comisie în [d]ecizia [în litigiu] și aprecierea efectuată în prezenta hotărâre cu privire la unele dintre aceste elemente”.

80 Or, potrivit unei jurisprudențe constante, nu revine Curții, în cadrul unui recurs, sarcina de a repune în discuție aprecierea suverană a faptelor efectuată de Tribunal, acesta din urmă fiind singurul competent să controleze modalitatea în care Comisia a apreciat în fiecare caz gravitatea comportamentelor ilicite (a se vedea în acest sens Hotărârea Technische Unie/Comisia, citată anterior, punctul 196).

81 Rezultă că nici al treilea aspect al primului motiv nu poate fi admis.

82 În ceea ce privește al patrulea aspect al acestui motiv, Tribunalul a amintit, la punctele 108-110 din hotărârea atacată, jurisprudența constantă potrivit căreia practica decizională a Comisiei nu servește drept cadru juridic pentru amenzile în domeniul concurenței, Comisia dispunând în domeniul stabilirii cuantumului amenzilor de o largă putere de apreciere și nefiind ținută de aprecierile pe care le-a efectuat anterior (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, punctele 209-213).

83 Tribunalul a concluzionat în această privință, în mod întemeiat, la punctul 111 din hotărârea atacată, că simpla invocare de către ADM a Deciziei fosfați de zinc este, în sine, inoperantă, în măsura în care Comisia nu era obligată să aprecieze în același mod prezenta cauză.

84 Or, trebuie să se constate că, în cadrul recursului formulat, ADM nu prezintă niciun argument pentru a contesta acest element determinant al motivelor hotărârii atacate.

85 Astfel, ADM se limitează la repunerea în discuție a elementelor care diferențiază prezenta cauză de cea în care s-a emis Decizia fosfați de zinc prezentate de Tribunal la punctul 113 din hotărârea atacată, dar nu indică motivele pentru care, în speța dată, nu ar fi fost necesar să se urmeze jurisprudența constantă amintită de Tribunal la punctele 108 și 109 din această hotărâre.

86 Prin urmare, trebuie să se respingă al patrulea aspect al primului motiv și, în consecință, primul motiv în întregime, ca fiind în parte nefondat și în parte inadmisibil.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe o eroare de drept în aprecierea impactului înțelegerii asupra pieței relevante

Argumentele părților

87 Al doilea motiv se împarte în trei aspecte.

— Cu privire la primul aspect al celui de al doilea motiv, întemeiat pe o încălcare a principiului în temeiul căruia Comisia trebuie să respecte regulile pe care și le-a impus

88 ADM susține că Tribunalul nu a examinat argumentul său potrivit căruia Comisia nu ar fi definit piața relevantă pentru a evalua impactul înțelegerii, chiar dacă este vorba despre o cerință prealabilă indispensabilă prevăzută de liniile directoare. Or, în ipoteza în care Comisia ar fi definit corect respectiva piață, și anume ținând seama de produsele de substituție prezente pe piața produselor de chelare, aceasta ar fi concluzionat că nu ar exista, eventual, niciun impact al înțelegerii asupra prețurilor practicate.

89 În opinia Comisiei, abordarea ADM se bazează pe o percepție greșită a obiectivului urmărit de definirea pieței relevante. În speță, Tribunalul ar fi amintit, la punctul 226 din hotărârea atacată, că piața relevantă a fost definită de Comisie anterior analizei pe care a efectuat-o cu privire la gravitatea încălcării săvârșite de ADM. În consecință, recurenta ar solicita Curții să își exprime opinia, în etapa recursului, cu privire la faptele pentru care aceasta nu a putut să prezinte dovezi în primă instanță.

— Cu privire la al doilea aspect al celui de al doilea motiv, întemeiat pe o încălcare a obligației de motivare

90 Respingând fără nicio justificare argumentația ADM potrivit căreia există dovezi cu privire la lipsa de impact a înțelegerii asupra pieței relevante, Tribunalul nu și-ar fi îndeplinit obligația de motivare. În această privință, dovezile prezentate de ADM în primă instanță ar demonstra fără ambiguitate că variațiile prețului gluconatului de sodiu ca urmare a înțelegerii au fost provocate de alți factori.

91 Potrivit Comisiei, rezultă în mod evident din hotărârea atacată, în special de la punctele 232-236 din aceasta, că Tribunalul a examinat toate elementele prezentate de ADM, înainte de a concluziona că respectivele elemente nu permiteau susținerea acestei din urmă teze.

92 În subsidiar, Comisia adaugă că solicitarea ADM echivalează cu a invita Curtea să controleze elementele de probă prezentate în primă instanță, control care nu poate intra în competența Curții în cadrul unui recurs.

— Cu privire la al treilea aspect al celui de al doilea motiv, întemeiat pe faptul că Tribunalul ar fi răsturnat în mod ilicit sarcina probei

93 ADM critică, în esență, hotărârea atacată pentru că a lăsat în sarcina sa obligația de a demonstra că, chiar în lipsa unei înțelegeri, prețurile ar fi fost identice cu cele invocate de Comisie. Or, pe de o parte, din liniile directoare ar rezulta că revine Comisiei obligația de a dovedi că prețurile ar fi fost mai mici în lipsa unei înțelegeri. Pe de altă parte, însuși Tribunalul ar fi recunoscut, la punctele 177 și 184 din hotărârea atacată, că nu era posibil să se stabilească un preț exact al produsului în cauză în lipsa unei înțelegeri.

94 În opinia Comisiei, Tribunalul a statuat că aceasta a demonstrat corespunzător cerințelor legale impactul încălcării pe piața gluconatului de sodiu. Procedând astfel, Tribunalul ar fi constatat că ADM nu demonstrase că o altă definiție a pieței relevante ar fi condus la o concluzie diferită în ceea ce privește impactul înțelegerii. Acest al treilea aspect al celui de al doilea motiv ar echivala de fapt cu a solicita Curții să aprecieze din nou faptele în etapa recursului și, prin urmare, ar fi inadmisibil.

Aprecierea Curții

- 95 În ceea ce privește al doilea motiv, ale cărui trei aspecte trebuie analizate împreună, este necesar să se amintească, cu titlu preliminar, că în cadrul stabilirii amenzii în temeiul liniilor directoare, impactul real al înțelegerii asupra pieței relevante reprezintă un element care poate fi luat în considerare pentru aprecierea gravității încălcării săvârșite.
- 96 În primul rând, Tribunalul a constatat la punctul 226 din hotărârea atacată că, în considerentele 34-41 ale deciziei în litigiu, Comisia a definit piața produsului relevant ca fiind cea a gluconatului de sodiu în formele sale solide și lichide și a produsului său de bază, acidul gluconic. Cu această ocazie, Tribunalul a subliniat motivele pentru care Comisia nu luase în considerare piața mai largă invocată de ADM.
- 97 În al doilea rând, Tribunalul a subliniat, în mod întemeiat, la punctele 229-231 din hotărârea atacată, că simpla afirmație a ADM că Comisia ar fi reținut o definiție eronată a pieței relevante nu ar permite, în sine, să demonstreze că, prin intermediul definiției pieței indicate de recurentă, încălcarea în cauză nu ar fi avut impact asupra pieței menționate.
- 98 În al treilea rând, după ce a amintit, la punctul 232 din hotărârea atacată, metoda utilizată de Comisie pentru a demonstra impactul încălcării în cauză asupra pieței pe care a definit-o, Tribunalul a apreciat, la punctele 233-237 din hotărârea menționată, că recurenta ar fi afirmat doar că s-ar fi săvârșit de către Comisie erori în definirea pieței relevante, fără să explice totuși în ce măsură definiția pieței reținută de aceasta ar exclude orice impact real al încălcării în cauză.

99 Rezultă din aceste elemente că ADM nu poate critica Tribunalul pentru că ar fi permis Comisiei să evalueze impactul încălcării în cauză fără să fi definit în prealabil piața relevantă. Astfel, după cum reiese de la punctul 226 din hotărârea atacată, Comisia a recurs în mod corect la o asemenea definiție.

100 În plus, în cadrul aprecierii suverane a faptelor, Tribunalul a considerat că analiza impactului încălcării în cauză asupra pieței relevante este convingătoare în lumina elementelor prezentate în acest scop de către Comisie. Astfel, făcând referire la considerentul 354 al deciziei în litigiu, aceasta a amintit că, pentru a-și susține analiza, Comisia a corelat în special prețurile gluconatului de sodiu cu intrarea în vigoare a înțelegerii, a apreciat nivelul prețurilor acestui produs care ar fi prevalat în lipsa înțelegerii în cauză și a determinat, în final, impactul încălcării săvârșite de recurentă pe piața gluconatului de sodiu.

101 De asemenea, Tribunalului nu i se poate imputa răsturnarea sarcinii probei în ceea ce privește definirea pieței relevante și nici măcar că a omis să motiveze aprecierea pe care a efectuat-o.

102 Astfel, în primul rând, la punctul 237 din hotărârea atacată, Tribunalul a constatat doar că recurenta a omis să demonstreze că impactul înțelegerii în cauză pe piața mai extinsă pe care o indică ar fi fost neglijabil, chiar inexistent. Astfel, acesta a solicitat recurentei, în mod întemeiat, să prezinte elemente care să permită respingerea analizei Comisiei la care s-a referit la punctele 196 și 197 din hotărârea atacată și care urmărea să demonstreze corelarea între evoluția prețurilor pe piața gluconatului de sodiu și intrarea în vigoare a înțelegerii.

- 103 Or, o asemenea demonstrație s-ar fi dovedit cu atât mai necesară având în vedere, pe de o parte, faptul că ADM a remarcat în primă instanță că prețurile produselor care, în opinia sa, ar fi trebuit luate în considerare cu gluconatul de sodiu în cadrul pieței relevante au cunoscut o evoluție similară prețurilor gluconatului de sodiu și, pe de altă parte, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 154 din concluzii, faptul că recurenta susține că înțelegerea nu ar fi avut impact asupra pieței relevante, chiar dacă a participat la această înțelegere timp de mai mulți ani.
- 104 Astfel, în al doilea rând, Tribunalul a răspuns la argumentul prezentat de ADM în ceea ce privește pretinsa lipsă a impactului înțelegerii pe piața gluconatului de sodiu apreciind că dovezile prezentate de recurentă nu permit respingerea analizei Comisiei, îndeplinindu-și astfel obligația de motivare care îi revine.
- 105 În această privință, trebuie amintit că din articolul 225 CE și din articolul 58 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție rezultă că Tribunalul este singurul competent, pe de o parte, să constate faptele, cu excepția cazului în care inexactitatea materială a constatărilor sale ar rezulta din înscrisurile aflate la dosar, și, pe de altă parte, să aprecieze aceste fapte. Odată ce Tribunalul a constatat sau a apreciat faptele, Curtea este competentă, în temeiul articolului 225 CE, să exercite un control asupra calificării juridice a acestor fapte și asupra consecințelor juridice stabilite de Tribunal pe baza acestora. Curtea nu este, așadar, competentă să se pronunțe asupra situației de fapt și nici, în principiu, să examineze probele pe care Tribunalul le-a reținut în susținerea acesteia. Această apreciere nu constituie, așadar, cu excepția cazului denaturării acestor elemente, o chestiune de drept supusă ca atare controlului Curții (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 iulie 2008, Bertelsmann și Sony Corporation of America/Impala, C-413/06 P, Rep., p. I-4951, punctul 29).
- 106 În speță, făcând trimitere în cadrul recursului la elementele de probă prezentate în primă instanță și considerate de către Tribunal insuficiente, recurenta solicită de fapt Curții să reexamineze aceste elemente, fără a susține însă că Tribunalul ar fi realizat o denaturare a respectivelor elemente de probă, motiv pentru care Curtea nu este totuși competentă.

- 107 Prin urmare, dat fiind că s-a apreciat, în special la punctul 102 din prezenta hotărâre, că Tribunalul nu a recurs la o răsturnare a sarcinii probei și că recurenta nu a invocat o denaturare a elementelor de probă, al doilea motiv trebuie respins în întregime, ca fiind în parte nefondat și în parte inadmisibil.

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe o eroare de drept în stabilirea datei încetării înțelegerii

Argumentele părților

- 108 Acest motiv se împarte în patru aspecte

— Cu privire la primul aspect al celui de al treilea motiv, întemeiat pe o încălcare a articolului 81 CE din cauza unei aplicări incorecte a normelor privind scopul înțelegerii

- 109 ADM contestă, în esență, analiza, efectuată de Tribunal la punctul 247 din hotărârea atacată, cu privire la intențiile sale în cadrul reuniunii din 4 octombrie 1994. Astfel, presupunând că respectivul comportament al ADM în cadrul acestei reuniuni nu urmărea să anunțe retragerea acesteia din înțelegere, ci era mult mai strategic și destinat să impună voința recurentei în cadrul înțelegerii, Tribunalul a concluzionat cu privire la acest aspect că ADM dorea să își continue rolul. Or, nu se poate imputa ADM că ar fi intenționat numai să continue înțelegerea, în măsura în care aceasta și-a exprimat în mod public voința de a înceta să participe la înțelegere, iar articolul 81 CE nu permite întemeierea pe elemente subiective pentru a caracteriza o încălcare a dispozițiilor acestuia, ci se limitează la a interzice acte dovedite.

110 În opinia Comisiei, criteriul pertinent al comunicării publice a retragerii dintr-o înțelegere pune problema percepției pe care membrii înțelegerii o au cu privire la comportamentul întreprinderii care încetează să participe la un asemenea acord. În această privință, ar reveni respectivei întreprinderi obligația de se achita de sarcina probei cu privire la o astfel de percepție. Or, deși ADM a dovedit că părăsise reuniunea din 4 octombrie 1994 înainte de finalul acesteia, aceasta nu a demonstrat că ceilalți participanți au perceput respectivul comportament ca pe o retragere din înțelegere. În orice caz, aceasta ar demonstra elementele invocate de Tribunal la punctul 249 din hotărârea atacată.

— Cu privire la al doilea aspect al celui de al treilea motiv, întemeiat pe o denaturare a elementelor de probă

111 În opinia ADM, în mod eronat Tribunalul nu a concluzionat, la punctele 248-250 din hotărârea atacată, în temeiul depoziției JBL și a Roquette, că ADM a încetat să participe la înțelegere începând cu reuniunea din 4 octombrie 1994. Prin aceasta, Tribunalul ar fi denaturat aceste elemente de probă.

112 În opinia Comisiei, din elementele de probă la care ADM face trimitere rezultă că Roquette părăsise înțelegerea la 4 octombrie 1994. Or, acest fapt nu poate însemna că înțelegerea a luat sfârșit la această dată și cu atât mai puțin că ADM ar fi pus capăt participării sale.

— Cu privire la al treilea aspect al celui de al treilea motiv, întemeiat pe încălcarea de către Tribunal a articolului 81 CE prin faptul că acesta a considerat reuniunea din 3-5 iunie 1995 un comportament anticoncurențial

113 Pornind de la principiul că încetase să participe la înțelegere ca urmare a reuniunii din 4 octombrie 1994, ADM consideră că Tribunalul a încălcat articolul 81 CE apreciind că înțelegerea menționată continuase ulterior și că reuniunea din 3-5 iunie 1995 confirma

această teză. Or, Tribunalul nu ar fi solicitat Comisiei să demonstreze că discuțiile care au avut loc în cursul acestei reuniuni ar fi avut un efect anticoncurențial.

114 În opinia Comisiei, întrucât ADM nu a încetat să participe la înțelegere la 4 octombrie 1994, Tribunalul a considerat în mod întemeiat că reuniunea din 3-5 iunie 1995 nu se afla la baza unei noi înțelegeri.

— Cu privire la al patrulea aspect al celui de al treilea motiv, întemeiat pe o deformare a unui element de probă

115 Considerând că nota atribuită Roquette pe care Tribunalul și-a bazat aprecierea privind continuarea înțelegerii, în special la punctul 263 din hotărârea atacată, fusese redactată de Roquette cu ocazia reuniunii din 3-5 iunie 1995, Tribunalul ar fi denaturat acest element de probă cu privire la două aspecte. Pe de o parte, această notă ar fi fost redactată de autoritățile americane de concurență, pe de altă parte, această notă nu ar fi fost redactată cu ocazia reuniunii din 3-5 iunie 1995.

116 Comisia subliniază că din considerentul 233 al deciziei în litigiu rezultă că nota citată de Tribunal la punctul 263 din hotărârea atacată a fost prezentată de Roquette. În orice caz, acest mijloc de probă nu ar fi, în sine, decisiv în argumentația Tribunalului.

Aprecierea Curții

- 117 Cu titlu preliminar, trebuie amintit că, în cadrul unui recurs, examinarea efectuată de Curte se limitează la posibilele erori de drept, precum și la denaturarea elementelor de probă pe care Tribunalul ar fi putut să le săvârșească.
- 118 Astfel, în cadrul primului aspect al celui de al treilea motiv, ADM contestă faptul că Tribunalul nu a interpretat plecarea sa din cadrul reuniunii din 4 octombrie 1994 drept sfârșitul participării sale la înțelegerea în cauză. Procedând astfel, Tribunalul nu ar fi efectuat o aplicare corectă a criteriului distanțării publice luând în considerare, în mod eronat, o componentă subiectivă, și anume intenția ADM.
- 119 Potrivit unei jurisprudențe constante, pentru a dovedi în mod corespunzător participarea unei întreprinderi la o înțelegere, este suficient să se demonstreze că întreprinderea în cauză a participat la reuniuni în cursul cărora au fost încheiate acorduri de natură anticoncurențială, fără să se fi opus în mod vădit. Atunci când participarea la asemenea reuniuni a fost stabilită, această întreprindere are obligația să prezinte indicii de natură să demonstreze că participarea sa la acele reuniuni era lipsită de orice spirit anticoncurențial, dovedind astfel că le comunicase concurenților săi că participa la acele reuniuni având o optică diferită de a acestora (a se vedea Hotărârea din 7 ianuarie 2004, *Aalborg Portland și alții/Comisia*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, Rec., p. I-123, punctul 81).
- 120 În consecință, tocmai percepția pe care o au ceilalți participanți la o înțelegere cu privire la intenția întreprinderii în cauză este determinantă pentru a aprecia dacă aceasta din urmă a înțeles să se disocieze de acordul ilicit. Prin urmare, Tribunalul a putut statua în mod întemeiat, la punctul 247 din hotărârea atacată, că simplul fapt că recurenta părăsise reuniunea din 4 octombrie 1994 nu putea, în sine, să fie considerat o distanțare publică de înțelegerea în cauză și că revine ADM obligația de a prezenta indiciile privind faptul că participanții la înțelegere au considerat că ADM punea capăt participării sale.

- 121 În această privință, în cadrul celui de al doilea aspect al celui de al treilea motiv, ADM arată că Tribunalul ar fi denaturat probele prezentate statuând, la punctul 248 din hotărârea atacată, că niciunul dintre documentele invocate de recurentă nu permitea să se concluzioneze că ceilalți membri ai înțelegerii în cauză ar fi perceput comportamentul acesteia din cadrul reuniunii din 4 octombrie 1994 ca pe o distanțare publică de însuși conținutul acestei înțelegeri.
- 122 Pentru a dovedi că a pus capăt participării sale la înțelegerea în litigiu ca urmare a reuniunii din 4 octombrie 1994, ADM s-a bazat în special pe documente provenind de la alți participanți la această reuniune, și anume o scrisoare din 21 mai 1999 adresată de JBL Comisiei, o scrisoare din 12 mai 1998 adresată de Fujisawa Comisiei și o scrisoare din 30 aprilie 1999 adresată de JBL Comisiei. În speță, recurenta nu contestă conținutul acestor documente, astfel cum a fost constatat de Tribunal, ci interpretarea dată acestora la punctele 249-251 din hotărârea atacată.
- 123 Astfel, în ceea ce privește scrisorile JBL din 30 aprilie și din 21 mai 1999, Tribunalul a arătat, la punctele 249 și 251 din hotărârea atacată, că acestea nu conțineau nicio descriere a comportamentului ADM din cadrul reuniunii din 4 octombrie 1994 și indicau doar că Roquette nu mai respecta acordurile anticoncurențiale.
- 124 Astfel, Tribunalul a efectuat o interpretare pe deplin legitimă a respectivelor documente, considerând că acestea nu permiteau ADM să dovedească faptul că se retrăsese din înțelegere în urma reuniunii din 4 octombrie 1994.
- 125 Dimpotrivă, pe baza elementelor de probă menționate la punctele 250 și 251 din hotărârea atacată și care nu sunt contestate de ADM, și anume scrisoarea Fujisawa din 12 mai 1998 care arată că înțelegerea a luat sfârșit abia în 1995, precum și scrisoarea JBL din 30 aprilie 1999 care arată că recurenta solicitase în cadrul reuniunii din 4 octombrie 1994 o reamenajare a cotelor de vânzări, Tribunalul a considerat că ADM nu a dovedit

că pusese capăt participării sale la înțelegere cu ocazia acestei reuniuni, fără să fi denaturat însă elementele de probă de care dispunea.

- 126 În ceea ce privește al patrulea aspect al celui de al treilea motiv, trebuie amintit că Tribunalul s-a bazat pe cinci elemente pentru a statua că înțelegerea în cauză a durat până la reuniunea din 3-5 iunie 1995.
- 127 Astfel, la punctele 258-262 din hotărârea atacată, acesta a amintit, fără să fie contrazis de ADM, că, în cadrul reuniunii menționate, toți membri înțelegerii erau prezenți și că participanții au discutat volumele de vânzări de gluconat de sodiu realizate în 1994, încercând, în același timp, să instituie un nou sistem de informații privind aceste volume pentru a stabili mărimea totală a pieței gluconatului de sodiu.
- 128 În continuare, Tribunalul s-a bazat, la punctul 263 din hotărârea atacată, pe un document pe care îl consideră ca fiind redactat de Roquette, care ar confirma că în cadrul reuniunii din 3-5 iunie 1995 participanții aveau intenția să își mențină comportamentul anticoncurențial.
- 129 În plus, la punctul 264 din hotărârea atacată, Tribunalul a respins elementele de probă prezentate de ADM care, în opinia sa, erau de natură să infirme teza susținută de Comisie cu privire la natura reuniunii din 3-5 iunie 1995.
- 130 În sfârșit, la punctul 266 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat că argumentul întemeiat pe concomitența respectivei reuniuni cu o reuniune industrială generală este lipsit de relevanță.

- 131 În consecință, având în vedere faptul că Tribunalul a statuat în mod întemeiat că Comisia a putut considera că ADM nu își încetase participarea la înțelegere în cadrul reuniunii din 4 octombrie 1994, acesta nu a săvârșit o eroare de drept confirmând teza Comisiei potrivit căreia reuniunea din 3-5 iunie 1995 era o continuare a înțelegerii în cauză.
- 132 În acest scop, Tribunalul s-a bazat pe fapte și pe elemente de probă a căror reexaminare nu este de competența Curții în etapa recursului, cu excepția cazului denaturării acestora.
- 133 În speță, în cadrul celui de al patrulea aspect al celui de al treilea motiv, ADM arată că Tribunalul ar fi denaturat, la punctul 263 din hotărârea atacată, adnotarea prezentată Comisiei de Roquette, considerând că aceasta din urmă a redactat respectiva adnotare, în cadrul reuniunii din 3-5 iunie 1995.
- 134 Cu toate acestea, se pare că, astfel cum subliniază recurenta și după cum recunoaște deopotrivă Comisia, acest document nu a fost redactat de Roquette, ci a fost doar prezentat de aceasta, și că a fost redactat ulterior respectivei reuniuni.
- 135 Prin aceasta, Tribunalul a săvârșit o denaturare a acestui element de probă.
- 136 Cu toate acestea, astfel cum a arătat avocatul general la punctele 214 și 215 din concluzii, o asemenea denaturare nu poate invalida hotărârea atacată.

137 Astfel, după cum reiese de la punctele 126-130 din prezenta hotărâre, motivarea Tribunalului pentru a statua că reuniunea din 3-5 iunie 1995 constituia o încercare de a continua înțelegerea în litigiu se bazează pe cinci elemente, printre care adnotarea atribuită Roquette.

138 Mai mult, Tribunalul a relativizat el însuși forța probantă a acestui document, apreciind, la punctul 263 din hotărârea atacată, că respectiva adnotare nu oferă decât o idee vagă cu privire la conținutul discuțiilor purtate în cursul reuniunii din 3-5 iunie 1995, considerând doar că aceasta ar confirma teza susținută de Comisie.

139 Al patrulea aspect al celui de al treilea motiv, este, prin urmare, inoperant.

140 În sfârșit, în ceea ce privește al treilea aspect al celui de al treilea motiv, trebuie amintit, astfel cum a procedat Tribunalul la punctul 265 din hotărârea atacată, că, în scopul examinării aplicării articolului 81 alineatul (1) CE în privința unui acord sau a unei practici concertate, luarea în considerare a efectelor concrete ale unui acord este redundantă, din moment ce rezultă că acesta a avut drept obiect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței comune. Prin urmare, Tribunalul nu a săvârșit nicio eroare de drept în această privință.

141 În consecință, rezultă din cele precedente că al treilea motiv trebuie respins în întregime ca fiind în parte nefondat și în parte inadmisibil.

Cu privire la al patrulea motiv, prezentat în subsidiar și întemeiat pe o eroare de drept în privința luării în considerare a circumstanțelor atenuante

Argumentele părților

¹⁴² În opinia ADM, prin faptul că a negat, la punctul 287 din hotărârea atacată, obligația Comisiei de a acorda beneficiul circumstanțelor atenuante prevăzută de liniile directoare în caz de încetare a înțelegerii, Tribunalul a recurs la o interpretare eronată a acestora din urmă. În plus și contrar celor statuate de Tribunal, aplicarea unor circumstanțe atenuante nu poate fi influențată de faptul că înțelegerea în litigiu era secretă.

¹⁴³ Comisia consideră că în mod întemeiat Tribunalul nu a considerat că o încetare a încălcării antrenează în mod automat o reducere a amenzii. Comisia ar dispune în această privință de o marjă de apreciere referitor la, printre altele, comportamentul întreprinderii în cauză. În speță, ADM nu ar fi contribuit în mod decisiv la procedura administrativă, astfel încât aceasta nu putea să beneficieze de circumstanțe atenuante.

Aprecierea Curții

¹⁴⁴ Trebuie amintit că punctul 3 din liniile directoare arată, în esență, că respectivul quantum de bază al amenzii stabilit de Comisie va fi redus în special în cazul în care întreprinderea incriminată încetează încălcarea de îndată ce intervine Comisia.

145 În această privință, Tribunalul a considerat, la punctul 280 din hotărârea atacată, că această dispoziție trebuie interpretată în sensul că numai împrejurările specifice ale cauzei, în care se concretizează ipoteza încetării încălcării de îndată ce intervine Comisia, ar putea justifica luarea în considerare a acestei din urmă împrejurări ca circumstanță atenuantă.

146 În consecință, Tribunalul a respins teza recurenteii potrivit căreia încetarea înțelegerii trebuia să antreneze în mod automat aplicarea unei diminuări a cuantumului de bază al amenzii potrivit punctului 3 din liniile directoare, subliniind, la punctul 279 din hotărârea atacată, că o astfel de interpretare a acestei dispoziții ar aduce atingere efectului util al articolului 81 alineatul (1) CE.

147 Nu se poate susține că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept.

148 Astfel, trebuie să se constate că recunoașterea beneficiului unei asemenea reduceri a cuantumului de bază al amenzii este în mod necesar legată de împrejurările cauzei care pot determina Comisia să nu recunoască unei întreprinderi parte la un acord ilicit respectivul beneficiu.

149 Astfel, a recunoaște beneficiul unei circumstanțe atenuante în situații în care o întreprindere este parte la un acord vădit ilegal, cu privire la care aceasta cunoștea sau nu putea ignora că reprezintă o încălcare, ar putea încuraja întreprinderile să continue un acord secret cât mai mult timp posibil, în speranța că nu s-ar descoperi niciodată comportamentul lor, cunoscând în același timp că, dacă acest lucru s-ar întâmpla, ar putea beneficia de reducerea amenzii întrerupând încălcarea în acel moment. O asemenea recunoaștere ar înlătura orice efect descurajator al amenzii aplicate și ar aduce atingere efectului util al articolului 81 alineatul (1) CE.

150 Prin urmare, Tribunalul a statuat în mod întemeiat că recurenta, care a participat la o înțelegere secretă, fapt pe care aceasta nu îl contestă, nu poate solicita beneficiul unei diminuări a cuantumului de bază al amenzii care i-a fost aplicată pentru motivul că a încetat comportamentul său ilegal de la primele intervenții ale autorităților americane de concurență.

151 În consecință, al patrulea motiv trebuie respins ca nefondat.

152 Rezultă din cele precedente că recursul trebuie respins în întregime, motivele prezentate în susținerea acestuia fiind în parte inadmisibile și în parte nefondate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

153 Potrivit articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 118 din același regulament, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea ADM la plata cheltuielilor de judecată, iar ADM a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară și hotărăște:

1) Respinge recursul.

2) Obligă Archer Daniels Midland Co. la plata cheltuielilor de judecată.

Semnături